

Tak tedy máme konečně jakési zimní dny. Sněhy a mrazy. Všecky mlhy jsou pohlceny, růměnc jest i na těch
 5 nejbledších tvářích, které potkáváme, mnoho svěžesti a veselosti je všude. Člověk by byl s venkovem opět docela spokojen, kdyby taková zima nestála o tolik a tolik korunek více za palivo a kdybychom netušili, že pouta, jimiž sepjala celou přírodu, nepuknou tak snadno a rozmrzávání
 10 v únoru a březnu bude nekonečné.

Vyšel jsem si údolíčkem Melatína, chrupe to pod nohama, tenký potok bublá zvláštním, vrkavým způsobem pod ledovým poklopem a tu a tam hvízdne věrný pták. Jinak je tu širé ticho, natažené ze stráně na strán. Neřekli bychom,
 15 že v neděli a ve svátek mění se tato polozavátá cesta v bujnou turistickou tepnu. Pozoroval jsem chvíli v olšovém mřežoví nad potokem párek dlasků: ohnivě samečkově bříško zavýsklo v té šedi a hnědi kolem, když jsem kráčet mimo. A pak jsem šel, šel, nu, jako člověk, jenž jde sám,
 20 nemá naspěch a nepřeje si setkat se s lidským bližním.

Nálada poněkud melancholická jako by se plížila shora zpod kadeřavého mlází a protahovala se skupinami olší i mým nitrem. Napadlo mi, kde se tu vlastně vzala. Rodí se opravdu někde nahoře v tom tichu strání, pod drobnými
 25 smrčky a keříky habrovými a dubovými, anebo je pouze mou představou? Rozhlížím se po všech těch stráních, které mne tu kol dokola uzavírají: jsou, pravda, opuštěné, v sebe skrčené, ztuhlé, ale s těmi temnými skvrnami na bílém sněhu vyhlížejí spíše urputně než melancholicky.
 30 Příčina je tedy asi ve mně. Hm, ovšem. Jak je to směšné! Měl jsem psát, a mozek nechtěl se tomu podrobiti. Tak jsem si tedy vyšel, abych si jej provětral. Ale bylo by nutno ještě něco jiného, bylo by mi kopati pařezy zde nahoře někde, káceti stromy, řezati dříví, aby se mi mozek skutečně
 35 provětral a shodil ze sebe můru jej tísnící, to jest neodbytnou myšlenku, že až teď se vrátíme domů do milé

a příjemně vlašné světnice, musí se podrobiti, musí přinutiti do chodu svá kolečka, i kdyby sebehůře vrzala, poněvadž já musím psáti.

Chtěl bych býti tím hloupým chlapcem, který kdysi nemohl se dosti vynadiviti svým prvním tištěným řádkům. 5
Chtěl bych býti zeleným hochem, který píše, píše, píše, snadno a rychle, bez nechuti, bez únavy, bez výčitek svědomí. Nemá to valného smyslu, ale slůvka tančí, tančí, jako by věděla, že budou na světě toliko několik hodin nebo několik dní a že by tedy bylo zcela zbytečno, aby se za- 10
hleděla vážně do života. Ale k tomu je třeba býti mladým, docela mladým, kdy intelekt podobá se klackovitým dorůstajícím dítětem, kteří nevědí si rady se svými údy a šermují jimi prudce a nazdařbůh.

Někde mezi třicítkou a čtyřicítkou dostavuje se však 15
únava a nechuť k péro. Ti, kteří cítí, že péro bylo jim vždy toliko nástrojem výdělečným, počínají jistě trpěti nemálo teď, kdy již nepíší tak lehce a snadno. I kolečka nejlepšího stroje se opotřebují, a spisovatel je stroj, v němž žádného kolečka nelze vyměnit, zejména tehda, když spisovatel je 20
skutečně toliko stroj. Myslím si, že nejeden z těch hochů, kteří mezi dvaceti a třiceti mrhají vesele svou obratností v ovládání péra a hledí růžově na své síly, na možnost úspěchu, na laskavost života, naučili by se rychle nějakému 25
snadnějšímu a poctivějšímu řemeslu, nějaké manuální práci, při níž jsou zaměstnány více ruce než mozek, více ruce, které se snáze podrobují než mozek, jenž se vzpírá krvavě zotročení, kdyby věděli, s jakou krutou tíhou bude na jejich ruce ležeti péro po nějakých dvaceti letech, a oni nebudou 30
praničemu vyučení, aby je mohli odhoditi.

Ti ovšem, jimž péro jest něčím více, jichž osudem je tvořiti z mála nebo z hojnosti, mohou si zachovati dlouho 35
úctu a lásku ke svému nástroji. Ale, a zejména, když mají trochu té dnes tak prazbytečné a nebezpečné věci, které se říká svědomí nebo stud, pociťují dvojnásobnou nechuť k péro, když musí mu dáti běhati po papíře bez vnitřní nutnosti, na objednávku, které vyhověti velí jim existenční nutnost. A nechuť, únava, hnus zesteronásobňují se jistě,

když spisovatel vidí, kterak tato nutnost je tak častá, že mu brání v pokojné práci tvůrčí, v té, která by jej těšila a měla hlubší význam a která ovšem není tak regulovatelná a obecně vyhledávaná, aby živila.

5 Ač však tento osud zdá se jistě dosti trpkým spisovateli, jenž není již mlád a pochovává mrtvolu za mrtvolou ze svých snů, nestačil by myslím sám vzbuzovati melancho-
lické nálady u rozumného člověka, který ví, že život je
10 zábava trochu drsná a bezohledná, takměř jako sport boxerský. Je to velmi nepříjemná věc, má-li spisovatel otupělý nebo vysílený mozek toužící po zahálce, kterou by rád vyplnil třeba lámáním kamene nebo sekáním ledu (znám vás, chvíle krásné lopoty, buďte požehnány!), anebo
15 má-li právě nějakou drahou myšlenku, s níž by se chtěl pohodlně poláskati a jíž by rád dal vyvrátí, aby udělala radost jemu i jiným, ale povinnost velí, aby psal o čemkoli, to jest jedno, pokud píše dovoleným dnes způsobem, ale psal, psal a vydělával — je to velmi nepříjemná věc. Nic-
méně vem to ďas, je tu dosud síla ukazovati se pánem,
20 příkazovati mozku, aby jakžtakž logicky myslil, dokud nebude vyplněno tolik a tolik stránek, kolečka, nechtějí-li jíti sama, postrkují se, a když člověk udělá poslední tečku, připadá si jako drakobijce, a nenastaví-li mu právě prin-
cezna náruč, vezme jej pak do svého objetí aspoň pohovka,
25 je-li venku ošklivo, nebo bystrý venkovský vzduch nebo kniha nebo cokoli jiného příjemného a dávajícího zapomenout.

Jenže s léty a se vzrůstající nechutí k tomu, co není ra-
dostí, nýbrž jen velmi hloupou povinností, přichází vtíravě
myšlenka trapná jako jistota nějaké nezhoditelné nemoci,
30 pro kterou se lidé zabíjí. Spisovatel vidí náhle příliš jasně budoucnost. Řekne si: Drakobijce dostal princeznu a ostatní příjemné věci, které se dostávají s princeznami. To bylo v pořádku: rázem zabil, rázem vzal svou odměnu. Ty však zabiješ draka po troškách, po kousku jednou dvakrát týdně,
35 je tedy přirozeno, že dostáváš také princeznu rozměněnou v drobné mince. Ale drakobijce zabil draka a měl pokoj. Teď je tvou otázkou, kdy ty budeš hotov se svým drakem. Za deset, za dvacet let?

Odpověď na tuto otázku je opravdu schopna rozestříti před spisovatelem hustý závoj myšlenek velmi melancholických. Vidí, že zůstane doživotním drakobijcem, nenastane-li nějaký zázrak. Vidí to jako důsledek logické úvahy, vidí to jako skutečnost u zestárlých kolegů. Vidí, že to archandělovo „V potu tváře dobývati si budeš chléb svůj“ znamená pro něho: Ten tvůj nejméně týdenní fejeton nebo humoresku nebo příležitostní článek a ještě ledacos stejně ušlechtilého k tomu budeš psát až do konce dnů svých, dokud udržíš péro v ruce. Pochovej báhorku o vavřínech, na nichž se mile odpočívá, pochovej dvě třetiny svého díla, které stvořil bys možná, kdyby psaní ti nebránilo ve tvoření, pochovej iluzi o důstojném stáří. Větší než ty předcházeli, větší než ty budou následovati: Jaroslav Vrchlický, génius a člen panské sněmovny, přinucen byl na stará kolena překládat Tři mušketýry, on, překladatel Danta a Goetha. Jan Neruda takměř do posledního dechu byl nucen robit fejtony. Mikuláš Aleš (nikoli básník, ale umělec také) teprve se smrtí na jazyku šel si vyhledat pro sebe chaloupku na venkově. Není-li ti toto dostatečnou útěchou, lehni si na pohovku a uvažuj, jaká krása a jaká pomsta to bude, až vyhraješ některou hlavní výhru na turecký los nebo v třídní loterii...

Boží jsou svědky, že tohle činím, kdykoli jsem v konci se svou moudrostí. Z poctivé práce ještě nikdo nezbohatl, natož spisovatel, český spisovatel. A je-li ke všemu ještě špatně zapsán nahoře a dole, od černožlutých až po rudé, a je nenapravitelný i v době, kde jeden po druhém leze ke kříži, o nichž bychom se toho nejméně nadáli, nezbyvá mu než naděje v hlavní výhru.

V poslední době zavádí tu a tam někdo o existenční otázku spisovatelovu poněkud vážněji. Počíná se tušiti — pomalu —, že zde je kořen malosti naší literatury. Když se mluvilo o novém umění a jeho kladném poměru k modernímu životu, vyslovil prof. Vodák v Čase velmi bystře obavu, že naši spisovatelé nebudou moci v tomto směru náležitě vyniknouti, poněvadž znají život takměř jen — z doslechu. Ale soudíme-li dle dosavadních projevů, ne-

chápe se dosud jasně celá složitost otázky a lidé pomáhají si hesly.

Probíjejte se! volají jedni. Čím a k čemu? Čím se probíjí spisovatel? Tím, že hodně píše, kam se dá? Nu, za to
5 dostane svůj honorář a literatura kvantitu místo kvality. Tím, že bojuje za sebe a své druhy? Z toho nemá zhola nic, leda napomenutí: Umělče, tvoř a mlč! Tím, že dělá intriky? To se nevyplácí. Mohli bychom pokračovat velmi dlouho. Spisovatel, básník sám, bez cizí pomoci může se
10 probojovati toliko k čestnému místu v literatuře, které se bohužel však nehonoruje. K uznání honorovanému tak, aby si uspořil něco na stará kolena, dostává se u nás toliko jako výjimka potvrzující pravidlo, a to ještě nestává se obyčejně, aniž odložil své přesvědčení a svou občanskou
15 hrdost. Za tuto cenu také dostává spisovatel ona úřednická místa podobající se sinekurám, jež kdosi jiný navrhoval jako lék v této spisovatelské otázce, při níž přece musíme vycházeti od spisovatele neodvislého, a nikoli od poslušných vykonavatelů cizí vůle, kteří se mají vždycky dobře,
20 pokud právě jsou poslušní.

Organizujte se! volají druzí. To by mohlo býti něco. Ale předpoklady jsou takměř nesplnitelné. Taková organizace musela by například soustřediti velikou většinu českých
25 beletristů bez ohledu k domovskému listu. Bylo by jí starati se přísně jen o ty hospodářské otázky, jež by měla v programu. Nesměla by býti žádným tribunálem nad spisovatelem. Nesměla by míti žádnou barvu literární nebo jinou. Musela by býti náležitě bezohledná. Její výkonný orgán nesměl by býti složen z literárních bačkor, obvyklých u nás
30 na takových místech.

Takovou organizaci musí předcházeti úplné jasno o všech četných bodech, jež tvoří jádro existenční otázky spisovatelské. Je to vlastně velmi složitý komplex otázek,
35 a jejich řešení jen poněkud praktické — o tom nesmíme býti v pochybnostech — řálo by do živého, způsobilo by pravé vzbouření známých „vlastenců“.

Je to otázka nakladatelská, kde by bylo nutno mluvit velmi zřetelně. Je to otázka honorářová; u nás jen několik

časopisů platí slušně. Je to otázka podpůrných institucí literárních a dotací. Je to otázka rozdělení oficiálních literárních cen, o němž by se muselo rovněž velmi zřetelně mluvit. Atd.

Dokud nebudeme mít nakladatele a obchodníky, jako jsou v Německu Fischer nebo Cassier, kteří jednou rukou shrabují peníze a druhou se bijí za své autory, dokud budou se velmi oficiální literární podniky udržovati jen tím, že žebrácky platí spisovatelům, dokud naše literární poroty budou jedna intrika a zaostalost a piklů a komplotů chtivost, ale žádný stud a smysl pro spravedlnost, dotud vinu za bídné poměry českého spisovatele nesmíme hledat mimo kruhy, jež s literaturou zabývají se z povolání.

Tvrdím, že vážných českých spisovatelů je tak málo poměrně, že prostředky, které mají dnes již po ruce příslušné instituce a které by se zdvojnásobily rozumnou organizací knižního trhu našeho, stačily by zajistiti klidnou práci všem potřebným českým spisovatelům, kdyby byla dobrá vůle u těch, kteří mají literární vládu, dobrá vůle, smysl pro čest a spravedlnost.

Ale žijeme ve znamení korupce. Má delší prsty, než se obecně myslí. V takové době je nebezpečno raditi komukoli: probíjej se! Nutně by došel k tomu, že by se probíjel nikoli zbraněmi, ale čachry. Také organizovat se je v takové době obtížno: pochybuji, že by poctivý spisovatel mohl jíti s těmi, kteří by se dnes postavili v čelo takové organizace. Dr. Kramář má protějšky v literatuře tak jako jinde.

Tedy nezbyvá než psáti, psáti a ve volných chvilčičkách těšiti se nadějí na hlavní výhru.